

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 23.12.2003
COM(2003) 829 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ**

**Ένα έτος μετά την παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη:
υλοποίηση των δεσμεύσεών μας**

{SEC(2003) 1471}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη του Γιοχάνεσμπουργκ (ΠΔΚΑΑ) πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2002, με τη συμμετοχή 100 περίπου ηγετών και εκπροσώπων από 193 χώρες. Συμμετείχαν επίσης περισσότεροι από 8000 εκπρόσωποι ΜΚΟ, επιχειρήσεων, και άλλων ομάδων.

Η ΠΔΚΑΑ επαναβεβαίωσε τις αρχές του Ρίο, το Πρόγραμμα Δράσης 21ος αιώνας και το πρόγραμμα για την περαιτέρω εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης 21. Η ΠΔΚΑΑ επιδίωξε μέσω της ιδιαίτερης έμφασης που δόθηκε στη συνιστώσα της εφαρμογής να δώσει νέα πνοή στο πνεύμα του Ρίο, διατηρώντας κατ' αυτό τον τρόπο το θέμα της αειφόρου ανάπτυξης στο διεθνές προσκήνιο.

Μαζί με τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας,¹ του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα και της Συμφωνίας του Μοντερρέι, τα αποτελέσματα της ΠΔΚΑΑ συνθέτουν τα βασικά δομικά στοιχεία μιας παγκόσμιας συνεργασίας για την αειφόρο ανάπτυξη. Οι πρωταρχικοί της στόχοι είναι οι εξής:

- Εξάλειψη της φτώχειας
- Επίτευξη αειφόρων μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης
- Προστασία των φυσικών πόρων στους οποίους θα βασιστεί η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των μελλοντικών γενεών.

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια πραγματικότητα που εξελίσσεται σταθερά και εφόσον αξιοποιηθεί σωστά μπορεί να αποφέρει μεγάλα οφέλη όσον αφορά την ευημερία, το εμπόριο, τις πολιτιστικές ανταλλαγές και, εν τέλει, την ειρήνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι κάτι τέτοιο απαιτεί ισχυρούς οργανισμούς σε διεθνές επίπεδο που θα διασφαλίσουν τη χρηστή διακυβέρνηση και τη συμμετοχή όλων. Η στήριξη των πολυμερών σχέσεων την επαύριον του πολέμου στο Ιράκ και σε αυτή τη δύσκολη στιγμή για το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα είναι πιο απαραίτητη από ποτέ.

Οι διεθνείς οργανισμοί εάν θέλουν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών του πλανήτη πρέπει να επιδείξουν αποτελέσματα ως προς τους προαναφερθέντες στόχους. Πρέπει να σημειώσουμε πρόοδο στο σύνολο των διεθνών θεμάτων, ενθυμούμενοι ότι οι λύσεις είναι προτιμότερο να αποτελέσουν συνάρτηση πρωτοβουλιών που θα ενισχύουν τόσο την αειφορία όσο και το εμπόριο και την οικονομία ούτως ώστε να δοθεί ώθηση στα επιτεύγματα και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα.

Από την πλευρά της η ΕΕ πρέπει να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις της και να εκπληρώσει τις φιλοδοξίες που εκφράστηκαν τόσο αποφασιστικά στο Γιοχάνεσμπουργκ.

¹ Η διακήρυξη της χιλιετίας που εγκρίθηκε από 147 ηγέτες κρατών και 189 κράτη των Ηνωμένων Εθνών, ενσωματώνει 8 αλληλοενισχυόμενους αναπτυξιακούς στόχους, τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας, και 18 σχετικούς στόχους του παγκόσμιου προγράμματος ανάπτυξης.

Η ΕΕ μπορεί να πετύχει κάτι τέτοιο μόνο μέσω κοινής προσπάθειας. Προκειμένου λοιπόν η ΕΕ να εκπληρώσει την αποστολή της στην προσπάθεια αυτή πρέπει να συμμετέχουν όλοι: τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, άλλα όργανα της ΕΕ καθώς και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι.

Η γενική στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001. Παράλληλα με την έγκριση αυτής της ευρύτερης στρατηγικής, το Συμβούλιο προσέθεσε επίσης μια περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική της Λισσαβόνας σχετικά με την ανάπτυξη, τις θέσεις εργασίας και την ευημερία. Τελικά, τον Μάρτιο του τρέχοντος έτους, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε να συμπεριληφθούν στη στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης ορισμένα πρόσθετα στοιχεία στο πλαίσιο της παρακολούθησης της ΠΔΚΑΑ από την ΕΕ.

Η αναθεώρηση της στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης, που προγραμματίζεται για την αρχή της θητείας της νέας Επιτροπής, θα αποτελέσει το βασικό όχημα για την υλοποίηση των δεσμεύσεων της ΠΔΚΑΑ και την παρεπόμενη ενσωμάτωση της εξωτερικής διάστασης της αειφόρου ανάπτυξης στη στρατηγική. Θα δοθεί έτσι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, καθώς και σε άλλα όργανα της ΕΕ, η ευκαιρία να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο και να εκφράσουν τις απόψεις τους στον ευρύτερο διάλογο για την αειφόρο ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της αναθεώρησης θα υπάρξει επίσης ευρεία διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους.

Χωρίς να προκαταλαμβάνει την αναθεώρηση της στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης και των διατομεακών βασικών στόχων της στρατηγικής αυτής, η παρούσα ανακοίνωση καταγράφει την πρόοδο που έχει σημειωθεί έως σήμερα στην υλοποίηση των δεσμεύσεων της ΠΔΚΑΑ και σκιαγραφεί τις ενέργειες στις οποίες έχει προβεί η ΕΕ, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο στον τομέα αυτό.

2. ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΔΚΑΑ

Τα κύρια αποτελέσματα της ΠΔΚΑΑ είναι:

- η διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ για την αειφόρο ανάπτυξη, στην οποία οι ηγέτες του κόσμου εξέφρασαν τη δέσμευσή τους για επίτευξη παγκόσμιας ευημερίας και ειρήνης μέσω της μείωσης της φτώχειας, της προστασίας του φυσικών πόρων του πλανήτη μας και της προαγωγής της ανθρώπινης ανάπτυξης,
- το σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ, ένα πρόγραμμα δράσης που θέτει χρονικά δεσμευτικούς στόχους.

Στη διάσκεψη κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ συνήφθησαν περισσότερες από 200 εταιρικές σχέσεις, όπως οι πρωτοβουλίες της ΕΕ «Νερό για τη Ζωή», «Ενέργεια για την εξάλειψη της φτώχειας και την αειφόρο ανάπτυξη», και «Επιβολή της δασικής νομοθεσίας, διακυβέρνηση και εμπόριο». Αυτές οι εταιρικές σχέσεις που έχουν σχεδιαστεί ως μέσα για την ανάληψη κοινής δράσης από κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς και λοιπούς ενδιαφερόμενους είναι απαραίτητα στάδια για τη μετάβαση από τα λόγια στα έργα.

Η διάσκεψη κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ επιβεβαίωσε επίσης τη στήριξη των πολυμερών σχέσεων από τη διεθνή κοινότητα. Οι ηγέτες του κόσμου επαναβεβαίωσαν την προσήλωσή τους στις αρχές και τους σκοπούς του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δικαίου, καθώς και στην ενδυνάμωση των πολυμερών σχέσεων και δεσμεύτηκαν να αντιμετωπίσουν από κοινού τις προκλήσεις στον τομέα της αειφορίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η ΠΔΚΑΑ ενέκρινε μια σειρά νέων, ποσοτικά προσδιορίσιμων στόχων και επιβεβαίωσε παράλληλα τους υφιστάμενους διεθνείς αναπτυξιακούς στόχους, ιδίως τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας.

Κύριοι στόχοι της ΠΔΚΑΑ

- Μείωση στο ήμισυ του αριθμού των ατόμων χωρίς πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και στοιχειώδεις υπηρεσίες αποχέτευσης έως το 2015.
- Αύξηση της πρόσβασης σε σύγχρονες υπηρεσίες παροχής ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης, και στήριξη του στόχου που τέθηκε από την νέα εταιρική σχέση για την ανάπτυξη της Αφρικής (NEPAD) για τη διασφάλιση πρόσβασης στην παροχή ενέργειας τουλάχιστον του 35 % των Αφρικανών εντός της επόμενης εικοσαετίας.
- Αναστροφή της σημερινής τάσης υποβάθμισης των φυσικών πόρων το συντομότερο δυνατό μέσω της εφαρμογής στρατηγικών που περιλαμβάνουν στόχους για την προστασία των οικοσυστημάτων και την επίτευξη ολοκληρωμένης διαχείρισης των έγγειων, υδάτινων και έμβιων πόρων, ενισχύοντας παράλληλα τις περιφερειακές, εθνικές και τοπικές ικανότητες.
- Σημαντική μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και ανάσχεση της μείωσης των ιχθυοποθεμάτων.
- Ελαχιστοποίηση των επιβλαβών επιδράσεων των χημικών ουσιών (ιδίως μέσω της διασφάλισης ότι, έως το 2020, οι χημικές ουσίες δεν θα χρησιμοποιούνται κατά τρόπους επιβλαβείς για την υγεία και το περιβάλλον).
- Ανάπτυξη ενός δεκαετούς πλαισίου προγραμμάτων για την αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση.
- Έναρξη εφαρμογής στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης σε όλες τις χώρες έως το 2005.

Η ΕΕ προσήλθε στο Γιοχάνεσμπουργκ με ένα φιλόδοξο σχέδιο, αξιοποιώντας περαιτέρω τις προτάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για αειφόρο ανάπτυξη» τον Φεβρουάριο του 2002.² Η ΕΕ διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις της ΠΔΚΑΑ και υποσχέθηκε ότι θα προχωρήσει ακόμα περισσότερο σε σύγκριση με τις πολυμερείς δεσμεύσεις σε μια σειρά θεμάτων όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Η ΕΕ πρέπει να αποδείξει συγκεκριμένα πώς σκοπεύει να ανταποκριθεί στις παγκόσμιες δεσμεύσεις της. Όπως επισημαίνεται στην έκθεση σύνθεσης της Επιτροπής για το 2003³, για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων απαιτείται μακρόχρονη προσπάθεια, που θα επικεντρώνεται στη συνεκτικότητα των πολιτικών, την αειφόρο παγκοσμιοποίηση και την αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση – τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και διεθνώς – καθώς και στη μείωση της φτώχειας, περιλαμβανομένης της μεταφοράς πόρων. Η ΕΕ θα συμμετέχει ενεργά στις διεθνείς συνεργασίες και τις πολυμερείς διαδικασίες για τη στήριξη της επίτευξης των στόχων της ΠΔΚΑΑ.

² COM(2002)82 τελικό

³ Η ετήσια έκθεση σύνθεσης επιτρέπει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να παρακολουθεί στην πρόοδο που σημειώνεται ως προς την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβόνας. COM(2003)5 τελικό/2

Στην ΕΕ υπάρχει ήδη το βασικό πλαίσιο πολιτικής που απαιτείται για την εφαρμογή. Τον Μάρτιο του 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενίσχυσε τη στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ μέσω του καθορισμού σειράς προτεραιοτήτων όσον αφορά τις δράσεις της ΕΕ, για την υλοποίηση, μεταξύ άλλων, των πολιτικών φιλοδοξιών που συμφωνήθηκαν στο Γιοχάνεσμπουργκ, στη Ντόχα και στο Μοντερρέι. Στην πραγματικότητα, βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία ενσωμάτωσης των αποτελεσμάτων της ΠΔΚΑΑ στο πρόγραμμα εσωτερικής πολιτικής της ΕΕ.

Προτεραιότητες που συμφωνήθηκαν στο εαρινό Συμβούλιο του 2003

- εξασφάλιση ουσιαστικών επακόλουθων ενεργειών κατόπιν των νέων σκοπών και στόχων που συμφωνήθηκαν στο Γιοχάνεσμπουργκ όσον αφορά την ύδρευση και αποχέτευση, την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τα εξαντλούμενα αποθέματα ιχθύων, τις χημικές ουσίες και τους φυσικούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων των δασών και της βιοποικιλότητας;
- εξασφάλιση αποτελεσματικής παρακολούθησης της δέσμευσης του Μοντερρέι για επίτευξη του στόχου του 0,7 % για τη δημόσια αναπτυξιακή βοήθεια
- διεύρυνση της εταιρικής κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευθύνης τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και διεθνώς·
- τόνωση του αισθήματος κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευθύνης των εταιρειών, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε διεθνές· μέσα προαγωγής των βιώσιμων και δίκαιων εμπορικών ανταλλαγών, ιδίως με την ανάπτυξη κινήτρων για το εμπόριο αγαθών που έχουν παραχθεί με αειφόρες μεθόδους και την ενθάρρυνση εξαγωγικών πιστώσεων που να μην αντίκεινται στην αειφόρο ανάπτυξη·
- περαιτέρω ανάπτυξη και υλοποίηση των πρωτοβουλιών της ΕΕ «Νερό για τη ζωή» και «Ενέργεια για την εξάλειψη της ένδειας και την αειφόρο ανάπτυξη»
- συμβολή στην ανάπτυξη περιφερειακών στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης, με βάση π.χ. την εμπειρία που έχει αποκομιστεί στη συνάρτηση της διεργασίας Euromed·
- έγκαιρη εκπόνηση, τόσο στο διεθνές πλαίσιο όσο και στο πλαίσιο της ΕΕ, του δεκαετούς πλαισίου προγραμμάτων για την αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση, στα οποία η Ένωση θα πρέπει να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο·
- ενίσχυση της διεθνούς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναβάθμιση του UNEP σε ειδικευμένο οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών με εντολή ευρείας βάσεως σε θέματα περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη των στόχων της ΠΔΚΑΑ απαιτούνται καθοδηγητική στήριξη και ανάπτυξη συνεργιών τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο δυσμενών επιπτώσεων, επικαλύψεων και αλληλοσυγκρουόμενων πολιτικών. Η βελτίωση της συνεκτικότητας μεταξύ των πολιτικών είναι η βασική πρόκληση που αντιμετωπίζει η αειφόρος ανάπτυξη, τόσο εντός της διευρυμένης Ευρώπης όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στις διαδικασίες παρακολούθησης όλων των μειζόνων διασκέψεων του ΟΗΕ και ότι η διεθνής κοινότητα πρέπει να αποφύγει τον κίνδυνο της διπλής εργασίας και των αλληλοσυγκρουόμενων προγραμμάτων δράσης.

Ομοίως, είναι απαραίτητο να καλλιεργηθεί ο διάλογος και η συνεργασία με ενδιαφερομένους εντός της ΕΕ και με εταίρους εκτός της ΕΕ, και ιδίως με αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες αποκτά ιδιαίτερη σημασία η ευαισθητοποίηση και η προαγωγή της ενσωμάτωσης των προκλήσεων που αφορούν την αρχή της αειφορίας στις στρατηγικές ανάπτυξης και μείωσης της φτώχειας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αξιοποιώντας το έργο της ομάδας εργασίας για τους δείκτες αειφόρου ανάπτυξης, αναπτύσσει ένα συνολικό σύστημα αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων που βασίζεται σε συγκεκριμένους δείκτες. Οι προτεραιότητες που προέρχονται από την εφαρμογή της ΠΔΚΑΑ συνιστούν αναπόσπαστο μέρος του πλαισίου για τους δείκτες, που αποτελεί τη βάση για το εν λόγω σύστημα.

3. ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

Είναι απολύτως απαραίτητο να αυξηθεί η συνεκτικότητα των πολιτικών, εν μέρει μέσω της αξιολόγησης των διαφόρων εσωτερικών και εξωτερικών συνεπειών των προτάσεων πολιτικής της ΕΕ. Η αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων και η προαγωγή της αειφόρου παραγωγής και κατανάλωσης είναι επίσης απαραίτητες για την υλοποίηση των στόχων της ΠΔΚΑΑ στην ΕΕ. Τέλος, η διεύρυνση της ΕΕ αποτελεί σημαντική, αυτόνομη συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη.

3.1. Συνεκτικότητα: Στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ και εξωτερικές παρενέργειες.

Η συνεκτικότητα των πολιτικών είναι μια έννοια που θέτει προκλήσεις και εμπεριέχει αρκετές διαστάσεις.⁴ Υπάρχει περιθώριο για τη βελτίωση της συνεκτικότητας των εσωτερικών πολιτικών, κυρίως μέσω της αύξησης της ενσωμάτωσης των στόχων που άπτονται της αειφορίας στις πολιτικές της ΕΕ. Επίσης οι πολιτικές στο εσωτερικό της ΕΕ μπορεί να έχουν παρενέργειες σε άλλες χώρες, υπονομεύοντας έτσι τους εκεί στόχους των πολιτικών της ΕΕ, κυρίως στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας. Και οι δύο αυτές πτυχές (δηλ. η εξασφάλιση της συνεκτικότητας των εσωτερικών πολιτικών και η αποτροπή αρνητικού αντίκτυπου εκτός της ΕΕ) ελήφθησαν υπόψη σε ευρύ φάσμα πολιτικών της ΕΕ όπως – μεταξύ άλλων – στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, των μεταφορών και της ενέργειας:

- Μέσω της προσφάτως συμφωνηθείσας μεταρρύθμισης της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) του 2003 επιτελείται σημαντική στροφή προς ένα αειφόρο γεωργικό μοντέλο για την Ευρώπη και περιορισμός των επιχορηγήσεων που χορηγούνται βάσει της παραγωγής και επιφέρουν στρεβλώσεις του εμπορίου. Προάγονται περισσότερο αειφόρες καλλιεργητικές πρακτικές χάρη στην αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή, κώδικες καλών πρακτικών, η τήρηση οικολογικών προϋποθέσεων, μέτρα ανάπτυξης της υπαίθρου και μηχανισμοί επίβλεψης. Προβλέπεται η συμμόρφωση με απαιτήσεις όσον αφορά το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και την καλή διαβίωση των ζώων. Όλα αυτά αναμένεται να έχουν θετική επίδραση, κυρίως στη διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους, στην προστασία της βιοποικιλότητας, των ημιφυσικών

⁴ Βλ. την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Προς μία παγκόσμια σύμπραξη για αειφόρο ανάπτυξη» COM(2002) 82 τελικό, και την επισκόπηση περιβαλλοντικής πολιτικής για το 2003.

ενδιαιτημάτων και τοπίων, καθώς και στη βελτίωση της οικολογικής απόδοσης στη χρήση των εισροών.

- Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση της κοινής αλιευτικής πολιτικής θα οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας προσέγγισης της αλιείας με βάση τα οικοσυστήματα η οποία θα σέβεται τα ασφαλή βιολογικά όρια και στην κατάργηση των επιχορηγήσεων για την ενίσχυση της παραγωγικής ικανότητας. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής για ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για συμφωνίες αλιευτικής σύμπραξης με τρίτες χώρες του Δεκεμβρίου 2002⁵ αναγνωρίζεται η ανάγκη εξασφάλισης της συνεκτικότητας με τους αναπτυξιακούς στόχους και συμβολής στην αειφόρο διαχείριση των ιχθυοαποθεμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Οι δράσεις που σκιαγραφούνται στην Πράσινη Βίβλο για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού⁶ και στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το 2010⁷ αναμένεται να συμβάλουν επίσης στην αύξηση της συνεκτικότητας και στους δύο τομείς πολιτικής μέσω της καλύτερης ενσωμάτωσης των απαιτήσεων που αφορούν τη βιωσιμότητα. Η εν λόγω Λευκή Βίβλος περιλαμβάνει επίσης μια σειρά προτάσεων για την αντιμετώπιση των αρνητικών περιβαλλοντικών συνεπειών και την αποτροπή του φαινομένου της κυκλοφοριακής συμφόρησης. Η κατάργηση των επιβλαβών από περιβαλλοντικής άποψης επιδοτήσεων στον τομέα της ενέργειας παραμένει βασική προτεραιότητα.
- Τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής και της πολιτικής συνοχής ενδεχομένως έχουν επίσης σημαντικές επιπτώσεις στους έγγειους και τους φυσικούς πόρους. Επομένως, πρέπει να συνοδεύονται από αξιολόγηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων.
- Οι πρακτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μπορούν να συμβάλουν στους στόχους των πολιτικών της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη, συμπληρώνοντας υφιστάμενα εργαλεία πολιτικής, όπως οι εμπορικές και οι αναπτυξιακές συμφωνίες. Ένας τομέας προτεραιότητας της στρατηγικής για την προαγωγή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι η ενσωμάτωσή της στις κοινοτικές πολιτικές⁸.

Παράλληλα με τη διαμόρφωση πολιτικών έχει θεσπιστεί ένα οριζόντιο μέσο για την αξιολόγηση όλων των μεζόνων προτάσεων πολιτικής της Επιτροπής⁹. Αυτός ο νέος μηχανισμός θα συμβάλει αποφασιστικά στη βελτίωση της συνεκτικότητας καθώς θα επιτρέψει κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων την ανάντη ανάλυση πιθανών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μεταξύ άλλων και σε σχέση με τρίτες χώρες.

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής για ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για συμφωνίες αλιευτικής σύμπραξης με τρίτες χώρες, COM(2002) 637 τελικό.

⁶ COM(2000) 769 τελικό

⁷ COM(2001) 370 τελικό

⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη. COM(2002) 347.

⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αξιολόγηση του αντίκτυπου - COM(2002) 276 τελικό

Η σημασία της ενσωμάτωσης απαιτήσεων περιβαλλοντικής προστασίας και σε άλλες πολιτικές της ΕΕ με στόχο την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης αναγνωρίζεται στο άρθρο 6 της Συνθήκης. Τον Ιούνιο του 1998 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Κάρντιφ ζήτησε από διάφορους σχηματισμούς του Συμβουλίου να εκπονήσουν στρατηγικές και προγράμματα που να στοχεύουν στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων στους αντίστοιχους τομείς πολιτικής τους (βιομηχανία, εσωτερική αγορά, ανάπτυξη, αλιεία, ενέργεια, μεταφορές, γεωργία, γενικές υποθέσεις, οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις και πληροφόρηση, και διά βίου μάθηση). Όπως υπογραμμίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο του 2003 και από την επισκόπηση περιβαλλοντικής πολιτικής του 2003, η διαδικασία αυτή πρέπει να αναζωογονηθεί.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ που εγκρίθηκαν στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000, η ΕΕ έχει δεσμευτεί ως προς την πλήρη ενσωμάτωση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων, καθώς και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, περιλαμβανομένων των βασικών προτύπων εργασίας και ισότητας των φύλων, στις πολιτικές και στις δράσεις της, επιδεικνύοντας το δέοντα σεβασμό τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική τους διάσταση.

Η δέσμευση για ενσωμάτωση προβληματισμών συναφών με την αειφορία στις εξωτερικές πολιτικές επιβεβαιώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, τον Ιούνιο του 2003. Οι ηγέτες της ΕΕ συμφώνησαν να θεσπίσουν ένα δίκτυο «πράσινης διπλωματίας» το έργο του οποίου συνέβαλε καθοριστικά στην εφαρμογή της στρατηγικής ενσωμάτωσης της Γενικής Διεύθυνσης Εξωτερικών Σχέσεων, που εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2002. Αναμένεται επίσης να συμβάλει στην πιο αποτελεσματική χρήση της διπλωματίας της ΕΕ όσον αφορά τη στήριξη του προγράμματός της για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.

Τον Οκτώβριο του 2003, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θέσπισαν ένα άτυπο δίκτυο επί θεμάτων συνεκτικότητας στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας, σε επίπεδο ανώτερων στελεχών. Το δίκτυο θα ενισχύσει την οικοδόμηση ικανοτήτων και τον συντονισμό και θα θέσει συγκεκριμένους στόχους για την παραγωγή έργου επί θεμάτων που άπτονται της συνεκτικότητας. Οι συμμετέχοντες θα επισημαίνουν αλλήλοις την ύπαρξη τυχόν πρωτοβουλιών σε επίπεδο πολιτικής που έχουν αντίκτυπο στην αναπτυξιακή συνεργασία και θα εντοπίζουν τυχόν ελλείψεις όσον αφορά τη συνεκτικότητα.

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Βελτίωση της συνεκτικότητας των πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών για τη βελτίωση των συνεργιών και την παράλληλη αποφυγή αρνητικών συνεπειών τόσο εντός της ΕΕ όσο και σε τρίτες χώρες.
- Εφαρμογή της μεταρρύθμισης της κοινής γεωργικής πολιτικής που αποφασίστηκε το 2003 και συνέχιση της διαδικασίας μεταρρυθμίσεων στους εναπομένοντες γεωργικούς τομείς.
- Εφαρμογή της μεταρρύθμισης στην κοινή αλιευτική πολιτική.
- Ενσωμάτωση του περιβάλλοντος σε άλλους τομείς πολιτικής στους οποίους οι περιβαλλοντικές πιέσεις είναι ιδιαιτέρως υψηλές, όπως οι τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και της βιομηχανίας, και αναζωογόνηση της διαδικασίας του Κάρντιφ.
- Αξιολόγηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνεπειών των μεζόνων προτάσεων πολιτικής και των εμπορικών διαπραγματεύσεων.
- Βελτίωση της ενσωμάτωσης αρχών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις πολιτικές της ΕΕ, όπου είναι απαραίτητο.
- Έναρξη της λειτουργίας του δικτύου «πράσινης διπλωματίας», σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης, και του άτυπου δικτύου επί θεμάτων συνεκτικότητας στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας, σύμφωνα με το άρθρο 179 της Συνθήκης ΕΚ.

3.2. Αειφόρος διαχείριση της βάσης φυσικών πόρων

Στο σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ δηλώνεται ότι για να αναστραφεί η σημερινή τάση υποβάθμισης των φυσικών πόρων είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν στρατηγικές για την προστασία των οικοσυστημάτων και την επίτευξη ολοκληρωμένης διαχείρισης των εγγείων, υδάτινων και έμβιων πόρων.

Παρόλο που η ΕΕ έχει ήδη θεσπίσει ευρύ φάσμα μέτρων που αποσκοπούν στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων (π.χ. βιοποικιλότητα, ύδατα και έδαφος), απαιτείται περαιτέρω δράση για την επίτευξη των στόχων του Γιοχάνεσμπουργκ, η οποία προγραμματίζεται σε διάφορους τομείς.

Στο πλαίσιο της ΠΔΚΑΑ, όλες οι χώρες ανέλαβαν δέσμευση για σημαντική μείωση του ποσοστού απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010. Η ΕΕ προχώρησε ακόμη περισσότερο θέτοντας έναν ακόμα πιο φιλόδοξο στόχο: την ανάσχεση της μείωσης της βιοποικιλότητας έως το 2010. Για την επίτευξη του στόχου αυτού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκινήσει ευρεία επισκόπηση της πολιτικής της ΕΕ σε θέματα βιοποικιλότητας υπό τη μορφή διαβούλευσης και θα υποβάλει συστάσεις για μια σειρά μέτρων προτεραιότητας, στα οποία θα περιλαμβάνονται οι εμπλεκόμενοι παράγοντες και τα χρονοδιαγράμματα, και θα προσδιορίσει επίσης τους απαιτούμενους πόρους. Σε ορισμένους τομείς (γεωργία, ανάπτυξη, αλιεία, κλπ.) έχουν ήδη εκπονηθεί ειδικά σχέδια δράσης σχετικά με τη βιοποικιλότητα. Οι δείκτες

εφαρμογής μέτρων για τη βιοποικιλότητα εκπονούνται σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.

Καθώς οι ωκεανοί και τα εδάφη αποτελούν δεξαμενές βιοποικιλότητας ζωτικής σημασίας, η Επιτροπή έχει εκδώσει δύο σχετικές ανακοινώσεις: «Προς μια στρατηγική για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος» και «Προς μια θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους».¹⁰ Οι δράσεις που προτείνονται σε αυτές τις ανακοινώσεις θα αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη συνολικών στρατηγικών για το έδαφος και το θαλάσσιο περιβάλλον.¹¹

Η Επιτροπή σκιαγράφησε πρόσφατα νέα στρατηγική για την προαγωγή της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων.¹² Η στρατηγική αυτή θα επιληφθεί του θέματος της χρήσης των φυσικών πόρων κατά απόλυτα συνολικό τρόπο και θα επικεντρωθεί στις περιβαλλοντικές συνέπειες της χρήσης των φυσικών πόρων, με στόχο την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι τρεις βασικοί του στόχοι είναι η συλλογή πληροφοριών και η ενημέρωσή τους, η αξιολόγηση πολιτικών που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τους φυσικούς πόρους και ο προσδιορισμός των ενδεδειγμένων μέτρων. Σκοπός των υλοποιούμενων δράσεων είναι η εξέταση ολόκληρου του κύκλου ζωής των φυσικών μας πόρων, από την είσοδό τους στην οικονομία έως την επιστροφή τους στο έδαφος, τον αέρα και το νερό, και ο προσδιορισμός εκείνων των χρήσεων των φυσικών πόρων που παρουσιάζουν τις καλύτερες προοπτικές για περιβαλλοντική βελτίωση, λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές δυνατότητες και τις κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους.

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Επισκόπηση της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα της βιοποικιλότητας και ανάπτυξη σχεδίων δράσης σε σχέση με τις στρατηγικές για το έδαφος και το θαλάσσιο περιβάλλον.
- Χάραξη στρατηγικής για την προαγωγή της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων.

3.3. Αειφόρος παραγωγή και κατανάλωση

Στο σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ περιλαμβάνεται δέσμευση για την *προαγωγή μοντέλων αειφόρου παραγωγής και κατανάλωσης, διαδικασία της οποίας θα ηγηθούν οι αναπτυγμένες χώρες και από την οποία θα ωφεληθούν όλες οι χώρες.*

Στην ΕΕ υπάρχει ήδη ευρύ φάσμα πολιτικών και μέσων για την προαγωγή της αειφόρου παραγωγής και κατανάλωσης, που επιλαμβάνονται της πλευράς τόσο της

¹⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής – Προς μια θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους, COM(2002)179 τελικό, 16 Απριλίου 2002 και ανακοίνωση της Επιτροπής – Προς μια στρατηγική για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, COM(2002)539 τελικό, 2 Οκτωβρίου 2002.

¹¹ Στην επισκόπηση της πολιτικής για το περιβάλλον για το 2003 γίνεται περιγραφή του σταδίου προετοιμασίας των διαφόρων θεματικών στρατηγικών υπό το 6ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον.

¹² «Προς μια θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων», COM(2003) 572.

προσφοράς όσο και της ζήτησης. Σε αυτές περιλαμβάνονται, λόγου χάρη, η ολοκληρωμένη πρόληψη και ο έλεγχος της ρύπανσης (IPPC),¹³ το κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS),¹⁴ το οικολογικό σήμα της ΕΕ¹⁵, το νέο κοινοτικό πλαίσιο για τη φορολόγηση των ενεργειακών προϊόντων και του ηλεκτρικού ρεύματος, και η Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων (IPP).¹⁶

Σε καίριους τομείς, όπως αυτοί των μεταφορών και της ενέργειας, έχει αναληφθεί σειρά πρωτοβουλιών για την προαγωγή της εξοικονόμησης ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης (π.χ. ενεργειακές επιδόσεις κτιρίων, συμπαράγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού), έχουν τεθεί στόχοι για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην ηλεκτροπαραγωγή και καυσίμων κίνησης, και έχουν ληφθεί μέτρα για τη μετατόπιση της μεταφοράς αγαθών προς τα σιδηροδρομικά και πλωτά μέσα μεταφοράς. Επίσης η διαχείριση των αποβλήτων διέπεται από νομοθεσία που βασίζεται σε τρεις αρχές – πρόληψη, ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση – και στοχεύει στη βελτίωση της τελικής διάθεσης και της παρακολούθησης.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη μπορεί επίσης να συμβάλλει θετικά στην αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση καθώς εν μέρει εξελίσσεται σύμφωνα με τις καταναλωτικές ανάγκες και προσδοκίες. Οι καταναλωτές, στο πλαίσιο της αγοραστικής τους συμπεριφοράς, απαιτούν ολοένα περισσότερη πληροφόρηση και διαβεβαιώσεις ότι τα ευρύτερα συμφέροντά τους, όπως οι περιβαλλοντικές και οι κοινωνικές τους ανησυχίες, λαμβάνονται υπόψη κατά την παραγωγή και τη διάθεση των προϊόντων και οι εταιρείες δείχνουν ολοένα μεγαλύτερη ευαισθησία στις απαιτήσεις αυτές. Ανταποκρινόμενοι στο γεγονός αυτό, πολλοί μεμονωμένοι κατασκευαστές, βιομηχανικοί κλάδοι, ΜΚΟ και δημόσιες αρχές έχουν προχωρήσει στη θέσπιση ενός αυξανόμενου αριθμού κοινωνικών και περιβαλλοντικών σημάτων καθώς και σημάτων θεμιτού εμπορίου.

Ωστόσο, τα περιβαλλοντικά οφέλη που επιτυγχάνονται μέσω της εφαρμογής νομοθετικών μέτρων, προαιρετικών μέσων, τεχνολογιών και καινοτομιών, μερικές φορές αντισταθμίζονται από την αύξηση της κατανάλωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη το ευρύ φάσμα πολιτικών και μέσων που υπάρχουν ήδη στην ΕΕ, το έργο που θα πρέπει να επιτελεστεί στον τομέα της αειφόρου παραγωγής και κατανάλωσης δεν πρέπει να ξεκινήσει από μηδενική βάση. Αντιθέτως, οφείλει να αξιοποιήσει τις ήδη υπάρχουσες πρωτοβουλίες, επικεντρώνοντας στους τομείς που παρουσιάζουν επιδεινούμενες τάσεις. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναπτυχθούν διάφορα μέτρα πολιτικής, περιλαμβανομένων μέσων που βασίζονται στην αγορά, όπως οι φόροι και τα κίνητρα που σχετίζονται με το περιβάλλον, ώστε οι εξωγενείς περιβαλλοντικοί παράγοντες να αντικατοπτρίζονται καλύτερα στην τιμολόγηση των προϊόντων και των υπηρεσιών, καθώς επίσης και επικεντρωμένες δράσεις

¹³ Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης.

¹⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 761/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαρτίου 2001 για την εκούσια συμμετοχή οργανισμών σε κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS)

¹⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1980/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, περί αναθεωρημένου κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού σήματος

¹⁶ Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων - Οικοδομώντας στην συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού κύκλου ζωής, COM(2003) 302.

πληροφόρησης και διά βίου μάθησης με στόχο την ευαισθητοποίηση και την αλλαγή των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης.

Οι περισσότερες εκπομπές από τις μεταφορές (μόλυβδος, θείο, CO, NO_x, ΠΟΕ, σωματίδια) μειώνονται. Ωστόσο, οι εκπομπές CO₂ αποτελούν εξαίρεση. Μια σειρά μέτρων, όπως η βελτίωση του βαθμού απόδοσης των καυσίμων, τα εναλλακτικά καύσιμα κίνησης και η αλλαγή του τρόπου μεταφοράς αναμένεται να συμβάλουν στη μεταβολή της παρούσας τάσης. Είναι επίσης απαραίτητο να εξασφαλιστεί ότι οι περιβαλλοντικές δαπάνες των οδικών μεταφορές θα λαμβάνονται καλύτερα υπόψη, κυρίως μέσω της ανάπτυξης ενός κοινοτικού πλαισίου για την τιμολόγηση της υποδομής των οδικών μεταφορών, σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής.¹⁷

Όσον αφορά τις συνολικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου οι οποίες προέρχονται σε μεγάλο βαθμό από τον ενεργειακό τομέα και από τη χρήση ενέργειας σε άλλους τομείς (μεταφορές, βιομηχανία, κλπ), τα πιο πρόσφατα επίσημα στοιχεία (από το 2001) δείχνουν μείωση 2,3 % σε σχέση με το 1990. Έτσι, για να πετύχει η ΕΕ το σχετικό στόχο του Κιότο, πρέπει να συντελείται μείωση 0,6 % κατά μέσο όρο ετησίως έως το 2012. Για το σκοπό αυτό απαιτούνται πρόσθετα μέτρα, καθώς και ένας βαθμός ενίσχυσης από τους μηχανισμούς του Κιότο, ήτοι την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών, την από κοινού εφαρμογή και τον μηχανισμό καθαρής ανάπτυξης. Ωστόσο, ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι η πτωτική τάση που σημειωνόταν στα μέσα/τέλη της δεκαετίας του 1990, στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας έχει μετατραπεί σε αυξητική. Τα μέτρα που καθορίζονται στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Αλλαγή του Κλίματος (ΕΠΑΚ),¹⁸ το οποίο θεσπίστηκε στα μέσα του 2000, βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια προετοιμασίας ή εφαρμογής και αναμένεται να συμβάλουν στην επαναφορά των επιδόσεων όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου εντός των προσδοκώμενων πλαισίων για το 2008-2012 και μετέπειτα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η δεύτερη έκθεση αξιολόγησης του ΕΠΑΚ¹⁹ επεσήμανε τη σημασία της εφαρμογής και της παρακολούθησης. Ένας τομέας που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι αυτός της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπου τα κράτη μέλη επιδεικνύουν πολύ διαφορετικά επίπεδα προόδου ως προς τη συμβολή τους στην επίτευξη του συνολικού στόχου του 12 % έως το 2010 που έχει θέσει η ΕΕ όσον αφορά το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή των επιμέρους στόχων για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έως το 2010 όσον αφορά το ηλεκτρικό ρεύμα ή τα βιοκαύσιμα. Η χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των βιοκαυσίμων αναμένεται να αυξηθεί μετά την 1/1/2004, ημερομηνία κατά την οποία θα τεθεί σε ισχύ η νέα οδηγία για τη φορολόγηση των ενεργειακών προϊόντων και του ηλεκτρικού ρεύματος, καθώς περιλαμβάνει διατάξεις για μειωμένη φορολόγηση και πιο ευέλικτη χρήση των δημοσιονομικών μέτρων για τα ενεργειακά προϊόντα και το ηλεκτρικό ρεύμα αυτού του είδους. Οι υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων θα

¹⁷ Πρόταση για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/62/ΕΚ περί επιβολής τελών στα βαρέα φορτηγά οχήματα που χρησιμοποιούν ορισμένα έργα υποδομής, COM(2003) 448 τελικό

¹⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με πολιτικές και μέτρα της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου: προς ένα Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Αλλαγή του Κλίματος (ECCP-ΕΠΑΚ), COM(2000) 88.

¹⁹ Δεύτερη έκθεση προόδου του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την Αλλαγή του Κλίματος, Απρίλιος 2003, <http://europa.eu.int/comm/environment/climat/eccp.htm>.

επιτρέψουν στην Κοινότητα στο εγγύς μέλλον να προσδιορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τα κράτη μέλη που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τη συνολική πολιτική.

Όσον αφορά τις χημικές ουσίες, η νέα πολιτική της ΕΕ στον τομέα αυτό για την καταχώριση, αξιολόγηση και έγκριση χημικών ουσιών (REACH)²⁰, θα συμβάλει αποφασιστικά στην επίτευξη του στόχου της ΠΔΚΑΑ για εξασφάλιση *χρηστής διαχείρισης των χημικών ουσιών καθ' όλο τον κύκλο ζωής τους*. Ο κύριος στόχος της νέας πολιτικής είναι η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον παράλληλα με την διατήρηση και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τομέα χημικών ουσιών.

Η ανάπτυξη περιβαλλοντικών τεχνολογιών αναμένεται να διαδραματίσει ολοένα σημαντικότερο ρόλο στη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση. Το πρόγραμμα δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία (ETAP) θα θεσπίσει ένα πλαίσιο για την προαγωγή της ανάπτυξης και της χρήσης περιβαλλοντικών τεχνολογιών, μέσω της εξάλειψης των υφιστάμενων εμποδίων στην αγορά και της παρουσίασης λύσεων που βασίζονται στην αγορά, καθώς και μέσω της παροχής κινήτρων όπως επιχορηγήσεις επενδύσεων, περιβαλλοντική φορολογία, σταδιακή κατάργηση των άμεσων ή έμμεσων επιχορηγήσεων προς ρυπογόνες τεχνολογίες και άρση των λοιπών υφιστάμενων θεσμικών εμποδίων ή εμποδίων στην αγορά που δυσχεραίνουν την τεχνολογική καινοτομία. Η Λευκή Βίβλος για την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική, προτείνει δράσεις για τη χρήση διαστημικών τεχνολογιών και γεωσκοπήσεων στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ, τη διαχείριση των υδάτινων πόρων και την παρακολούθηση των τροπικών δασών.

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Εφαρμογή και ανάπτυξη των υπαρχόντων μέτρων και μέσων για την παροχή κινήτρων για περισσότερα αειφόρα προϊόντα και υπηρεσίες, και για τον συνυπολογισμό εξωγενών κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αντικειμενικά, διαφανή και μη επιφέροντα διακρίσεις προαιρετικά συστήματα σήμανσης, που βασίζονται στις βασικές συμβάσεις της ΔΟΕ ή σε αναγνωρισμένα περιβαλλοντικά πρότυπα, καθώς και η παροχή στήριξης στις αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να χρησιμοποιήσουν τα συστήματα αυτά, ιδίως μέσω της οικοδόμησης ικανοτήτων και της στήριξης των προσπάθειών για τη διασφάλιση της διαφάνειας, της διαθεσιμότητας και του μη επιφέροντος διακρίσεις χαρακτήρα των συστημάτων.
- Επικέντρωση σε τομείς στους οποίους οι εκπομπές εξακολουθούν να αυξάνονται, ιδίως σε εκείνους των μεταφορών και της ενέργειας.
- Μεταρρύθμιση της πολιτικής στον τομέα των χημικών ουσιών.
- Στήριξη της ανάπτυξης και της χρήσης των περιβαλλοντικών τεχνολογιών, μεταξύ άλλων, μέσω της εφαρμογής των δράσεων που διατυπώνονται στο πρόγραμμα δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία.

3.4. Η συμβολή της διεύρυνσης στην αειφόρο ανάπτυξη

Στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Δέκα χρόνια μετά τη Διάσκεψη του Ρίο: Προετοιμασία για την παγκόσμια διάσκεψη για την αειφόρο ανάπτυξη του 2002»²¹ αναφέρεται ότι *«η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ενδεχομένως η μεγαλύτερη δυνατή συνεισφορά της ΕΕ στην παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη»*.

Την 1η Μαΐου 2004 η ΕΕ θα δεχθεί στους κόλπους της τα νέα κράτη μέλη: τις Κύπρο, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακική Δημοκρατία και Σλοβενία. Από την ημερομηνία προσχώρησής τους όλες αυτές οι χώρες θα είναι υποχρεωμένες να επιβάλλουν και να εφαρμόζουν την κοινοτική νομοθεσία και τις κοινοτικές πολιτικές. Η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Τουρκία θα συνεχίσουν επίσης να εναρμονίζουν τη νομοθεσία τους με εκείνη της ΕΕ στο πλαίσιο της διαδικασίας για τη δική τους προσχώρηση.

Η διεύρυνση έχει βοηθήσει τις προσχωρούσες χώρες, οι οποίες θα συμμετέχουν πλήρως στην εφαρμογή της στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ και της στρατηγικής της Λισσαβόνας, στην εκπλήρωση των σκοπών και των στόχων του σχεδίου εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ σε διάφορους τομείς, όπως η κοινωνική πολιτική, το περιβάλλον, η ανάπτυξη, και πολλοί άλλοι.

Στον τομέα του περιβάλλοντος, λόγω χάρη, τα νέα κράτη μέλη υιοθέτησαν πρότυπα της ΕΕ και κατέβαλαν σημαντικές προσπάθειες, με τη συνδρομή των μέσων της ΕΕ, για την αναβάθμιση της περιβαλλοντικής τους υποδομής. Μεταξύ άλλων, επικύρωσαν το πρωτόκολλο του Κιότο, βελτίωσαν την ποιότητα του πόσιμου νερού και της επεξεργασίας λυμάτων, επεξέτειναν τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος (μέσω του δικτύου Natura 2000) και εναρμονίστηκαν με την κοινοτική νομοθεσία όσον αφορά τις χημικές ουσίες.

Τα νέα κράτη μέλη ευθυγράμμισαν επίσης την αναπτυξιακή τους πολιτική με την αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ και ανέλαβαν τις διάφορες δεσμεύσεις που απορρέουν από το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της ανάπτυξης.

Μετά τη διεύρυνση η ΕΕ θα αποκτήσει επίσης νέους γείτονες στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η συνεργασία μέσω των υφιστάμενων περιφερειακών και υποπεριφερειακών πλαισίων και μέσω των διμερών συνεργασιών ανάμεσα στην ΕΕ και τους άλλους γείτονές της στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, τα ΝΑΚ και τη λεκάνη της Μεσογείου, θα αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία²². Η ενίσχυση των σχέσεων ανάμεσα στην ΕΕ και στις γειτονικές της χώρες έχει καταστεί σημαντική κινητήρια δύναμη για την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης και την αναβάθμιση των περιβαλλοντικών προτύπων, και έχει ως αποτέλεσμα τη συνεργασία σε καίρια

²¹ COM(2001) 53

²² Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Ευρύτερη Ευρώπη - Γειτονικές σχέσεις: ένα νέο πλαίσιο σχέσεων με τους γείτονές μας στα ανατολικά και νότια σύνορά μας, COM(2003) 104. Την άνοιξη του 2004 αναμένεται να εγκριθεί μία ακόμη σειρά εγγράφων και εκθέσεων για την Ευρύτερη Ευρώπη.

ζητήματα, όπως λόγου χάρη η κλιματική αλλαγή, και την αλματώδη αύξηση των επενδύσεων στον τομέα του περιβάλλοντος στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Τον Μάιο του 2003, στο πλαίσιο της διάσκεψης που πραγματοποιήθηκε στο Κίεβο με θέμα τη διαδικασία «Περιβάλλον για την Ευρώπη» τονίστηκε η ανάγκη παρακολούθησης των αποτελεσμάτων της ΠΔΚΑΑ σε περιφερειακό επίπεδο και συμφωνήθηκαν στόχοι και προτεραιότητες για την υλοποίηση του σχεδίου εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ εντός της ζώνης ευθύνης της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE). Την επαύριον της διάσκεψης, η Επιτροπή σκιαγράφησε τις απόψεις της σχετικά με την μελλοντική περιβαλλοντική συνεργασία ανάμεσα στη διευρυμένη ΕΕ και τους γείτονές της στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Πανευρωπαϊκή περιβαλλοντική συνεργασία».

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Ευθυγράμμιση των νέων κρατών μελών με το περιβαλλοντικό και το κοινωνικό κεκτημένο, με την επιφύλαξη μεταβατικών ρυθμίσεων.
- Στήριξη των νέων κρατών μελών για εφαρμογή του κεκτημένου μέσω σχετικών κοινοτικών μέσων.
- Ευθυγράμμιση των νέων μελών με τους στόχους της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ.
- Εντατικοποίηση της επικέντρωσης σε θέματα περιβαλλοντικής συνεργασίας με τους νέους γείτονες στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρύτερη Ευρώπη».

4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

4.1. Μείωση της φτώχειας

Στο σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ αναφέρεται ότι *η εξάλειψη της φτώχειας είναι η μεγαλύτερη παγκόσμια πρόκληση που αντιμετωπίζει ο πλανήτης σήμερα και απαραίτητη προϋπόθεση της αειφόρου ανάπτυξης, ιδίως όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες.* Η μείωση της απόλυτης φτώχειας κατά το ήμισυ έως το 2015, που αποτελεί αναπτυξιακό στόχο της χιλιετίας, είναι πράγματι μια μεγάλη πρόκληση που απαιτεί προσπάθειες σε πολλούς τομείς, από όλες τις χώρες και σε όλα τα επίπεδα.

Η ΠΔΚΑΑ επιβεβαίωσε ότι η προστασία του περιβάλλοντος και η διασφάλιση της αειφόρου διαχείρισης της βάσης των φυσικών πόρων πρέπει να θεωρείται αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος δράσης για τη μείωση της φτώχειας. Η υποβάθμιση των φυσικών πόρων μπορεί να δυσχεράνει σημαντικά τις προσπάθειες για τη μείωση της φτώχειας και την οικονομική ανάπτυξη. Επίσης, οι φτωχοί πολύ συχνά είναι εκείνοι που πλήττονται περισσότερο από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και από την έλλειψη πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες όπως η παροχή πόσιμου ύδατος και η ύπαρξη και λειτουργία εγκαταστάσεων αποχέτευσης.

Το αποτέλεσμα της διεθνούς διάσκεψης για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης που διεξήχθη στο Μοντερρέι τον Μάρτιο του 2002 («Συμφωνία του Μοντερρέι») αναγνώρισε ότι για την επίτευξη των διεθνώς συμφωνημένων στόχων, περιλαμβανομένων εκείνων που περιέχονται στη διακήρυξη της χιλιετίας, απαιτείται μια νέα εταιρική σχέση ανάμεσα στις αναπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Από την πλευρά των αναπτυσσόμενων χωρών αυτή η νέα εταιρική σχέση απαιτεί την ανάληψη δράσης για τη βελτίωση της διακυβέρνησης, ιδίως μέσω της θέσπισης χρηστών οικονομικών πολιτικών και αμιγώς δημοκρατικών θεσμών που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των λαών. Για τις αναπτυγμένες χώρες συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, την καταβολή προσπαθειών για την επέκταση των εμπορικών ευκαιριών προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, την αύξηση της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας (EAB) και την ελάφρυνση των δανειακών τους υποχρεώσεων.

Τον Φεβρουάριο του 2001 η ΕΕ ενέκρινε την πρωτοβουλία «Όλα εκτός από όπλα» για την παροχή απαλλαγμένης από δασμούς και ποσοτώσεις πρόσβασης στην αγορά της ΕΕ για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης τον Μάρτιο του 2002, η ΕΕ ανέλαβε οκτώ δεσμεύσεις²³ στο πλαίσιο της συμβολής της στη διάσκεψη για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης του Μοντερρέι (Μεξικό, 18-22 Μαρτίου 2002).

Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων του Νοεμβρίου 2002 ζήτησε από την Επιτροπή να παρακολουθεί στενά την υλοποίηση αυτών των δεσμεύσεων. Η πρώτη έκθεση δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2003²⁴. Σχετικά με το ύψος της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας αναφέρεται ότι παρά το δυσμενές δημοσιονομικό υπόβαθρο, η υλοποίηση των δεσμεύσεων σημειώνει προόδους. Ωστόσο, απαιτείται ακόμη να καταβληθούν πολλές προσπάθειες για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που ανέλαβε με δική της πρωτοβουλία η ΕΕ. Το 2002, οκτώ κράτη μέλη είχαν ήδη εκπληρώσει το στόχο του 0,33 % EAB/AEE και το 2003 τα κράτη αυτά αναμένεται να αυξηθούν σε 10. Η ένταξη δέκα νέων κρατών μελών αποτελεί περαιτέρω πρόκληση και νέα ευκαιρία. Οι προσχωρούσες χώρες θα αποτελέσουν νέους χορηγούς βοήθειας, αλλά οι περισσότερες από αυτές τη στιγμή της ένταξής τους θα απέχουν πολύ από το στόχο του 0,33 %. Επί του παρόντος η Επιτροπή συντάσσει μια νέα έκθεση για την άνοιξη του 2004, η οποία ενδεχομένως θα περιλαμβάνει πρόσθετες προτάσεις βασισμένες στις δεσμεύσεις της Βαρκελώνης.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες δεσμεύσεις, τα κράτη μέλη συμφωνούν ομόφωνα να κινηθούν προς την κατεύθυνση της βελτίωσης του συντονισμού των πολιτικών αναπτυξιακής συνεργασίας, της εναρμόνισης των διαδικασιών ώστε να διευκολυνθεί περαιτέρω η αποδέσμευση βοήθειας, της λήψης των κατάλληλων μέτρων ώστε να διασφαλιστεί η συμμετοχή των κρατών μελών στην πρωτοβουλία ΦΥΧ (φτωχές υπερχρεωμένες χώρες), καθώς και της περαιτέρω ενασχόλησης με το θέμα των παγκόσμιων δημόσιων αγαθών και των καινοτόμων πηγών χρηματοδότησης. Τα κράτη μέλη δεσμεύθηκαν επίσης να εντείνουν τις προσπάθειές τους στον τομέα της

²³ Οι δεσμεύσεις του Μοντερρέι αφορούν το ύψος της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας, τον συντονισμό και την εναρμόνιση, την αποδέσμευση βοήθειας, την τεχνική βοήθεια σε θέματα εμπορίου, τα παγκόσμια δημόσια αγαθά, τις καινοτόμες πηγές χρηματοδότησης, τη μεταρρύθμιση του διεθνούς χρηματοδοτικού συστήματος και την ελάφρυνση των δανειακών υποχρεώσεων.

²⁴ SEC (2003) 569

συναφούς με το εμπόριο βοήθειας καθώς και της προώθησης της μεταρρύθμισης των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Παράλληλα με αυτές τις εξελίξεις σε επίπεδο πολιτικής, η ΕΕ στηρίζει ήδη ορισμένες προσπάθειες που καταβάλλονται σε πρακτικό επίπεδο για την υλοποίηση των δεσμεύσεων της ΠΔΚΑΑ. Περισσότερα από 9 εκατομμύρια ευρώ θα διατεθούν από τους προϋπολογισμούς του 2003 και του 2002 και πιο συγκεκριμένα από το κονδύλιο του προϋπολογισμού για το περιβάλλον στις αναπτυσσόμενες χώρες, για έργα που θα αφορούν τη χρηστή διαχείριση των χημικών ουσιών, την αλληλεπίδραση του εμπορίου και του περιβάλλοντος και τη διακυβέρνηση στο δασικό τομέα. Στο πλαίσιο της πρόσκλησης υποβολής προτάσεων που εντάχθηκε στο ίδιο κονδύλιο του προϋπολογισμού θα διατεθούν άλλα 65 εκατομμύρια ευρώ για την υλοποίηση έργου που θα αφορά σε μεγάλο βαθμό τις διάφορες δεσμεύσεις της ΠΔΚΑΑ. Οι επιτόπιες εργασίες θα ξεκινήσουν το 2004.

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Εργασίες με στόχο την έγκαιρη υλοποίηση των οκτώ δεσμεύσεων του Μοντερρέι, περιλαμβανομένης της αύξησης του ύψους της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας.
- Ετήσια παρακολούθηση της υλοποίησης των δεσμεύσεων, όπως αποφασίστηκε από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων του Μαΐου του 2003

4.2. Πρωτοβουλίες στον τομέα των υδάτων, της ενέργειας και των δασών

Στην ΠΔΚΑΑ, η ΕΚ από κοινού με τα κράτη μέλη δρομολόγησε τις πρωτοβουλίες «Νερό για τη ζωή», «Ενέργεια για την εξάλειψη της φτώχειας και την αειφόρο ανάπτυξη», και «Σχέδιο δράσης για την επιβολή της δασικής νομοθεσίας, διακυβέρνηση και εμπόριο».

Η πρωτοβουλία για την ενέργεια στοχεύει στη βελτίωση της πρόσβασης σε επαρκείς, αειφόρες και οικονομικά προσιτές ενεργειακές υπηρεσίες σε αγροτικές, περιφερειακές και αστικές περιοχές με σκοπό τη μείωση της φτώχειας και τη στήριξη της επίτευξης των υπόλοιπων αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας. Η πρωτοβουλία της ΕΕ για το νερό επιδιώκει να συμβάλει στην εφαρμογή των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας και των στόχων της ΠΔΚΑΑ που αφορούν την ύδρευση και την αποχέτευση. Το σχέδιο δράσης για τα δάση αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην καταπολέμηση της παράνομης υλοτομίας. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποτελούν πολυμερείς εταιρικές σχέσεις, στις οποίες συμμετέχουν κράτη μέλη, η ΕΚ, η ΕΤΕ, η κοινωνία των πολιτών και ο ιδιωτικός τομέας.

Κατά το πρώτο έτος υλοποίησης των πρωτοβουλιών επιτεύχθηκε ομοφωνία εντός της ΕΕ ως προς τη μελλοντική κατεύθυνση και τις προσεγγίσεις και ξεκίνησε προκαταρκτικός διάλογος με τους δικαιούχους και τους ενδιαφερόμενους. Σε επίπεδο χωρών γίνονται οι πρώτες κινήσεις για την ανάπτυξη πρακτικών μέτρων. Οι γραμματείες των πρωτοβουλιών «Νερό για τη ζωή» και «Ενέργεια για την εξάλειψη της φτώχειας και την αειφόρο ανάπτυξη» φιλοξενούνται από την Ευρωπαϊκή

Επιτροπή και οι δραστηριότητες στο πλαίσιο των εν λόγω πρωτοβουλιών πραγματοποιούνται από την ΕΚ και τα κράτη μέλη, ή από κοινού. Αμφότερες οι πρωτοβουλίες επικεντρώνονται ιδιαίτερα στην Αφρική, αλλά παράλληλα αναπτύσσονται και σε άλλες περιφέρειες. Οι δύο πρωτοβουλίες αξιοποιούν επίσης διάφορες καινοτόμες εταιρικές σχέσεις που συνάπτονται μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα.

Στις δράσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας στον τομέα της ενέργειας περιλαμβάνονται ο εξηλεκτρισμός αγροτικών περιοχών, η ανάπτυξη αποκεντρωμένων ενεργειακών συστημάτων, η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης (όπως, μεταξύ άλλων, καθαρότερες και αποδοτικότερες τεχνολογίες ορυκτών καυσίμων, τεχνολογία για πολύ αποδοτικότερες οικιακές συσκευές και αποδοτικότερη χρήση της παραδοσιακής βιομάζας). Στις βασικές θεματικές συνιστώσες της πρωτοβουλίας, που αποτελούν προϊόν συμφωνίας με τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβάνονται η οικοδόμηση ικανοτήτων και η τεχνική συνεργασία, ο διατομεακός σχεδιασμός, η ανάπτυξη της αγοράς και η συνεργασία με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Μια ομάδα εργασίας εκπονεί χρηματοδοτικές στρατηγικές και τα κράτη μέλη συμβάλλουν σε άλλες πτυχές της πρωτοβουλίας «Ενέργεια για την εξάλειψη της φτώχειας και την αειφόρο ανάπτυξη».

Στον τομέα της ενέργειας η συγκρότηση του Συνασπισμού για την Αειφόρο Ενέργεια του Γιοχάνεσμπουργκ (Johannesburg Renewable Energy Coalition – JREC) είναι καίριας σημασίας. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας αυτής, οι 82 χώρες που έως τώρα έχουν προσχωρήσει στο συνασπισμό συμφώνησαν να θέσουν στόχους και χρονοδιαγράμματα για την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο συνολικό ενεργειακό τους ισοζύγιο, προχωρώντας κατά τον τρόπο αυτό ακόμη περισσότερο σε σχέση με τις δεσμεύσεις που περιλαμβάνονται στο σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ.

Βασική προτεραιότητα αποτελεί η δημιουργία συνεργιών μεταξύ της πρωτοβουλίας «Ενέργεια για την εξάλειψη της φτώχειας και την αειφόρο ανάπτυξη» της ΕΕ και άλλων σχετικών πρωτοβουλιών - π.χ. της the Συνασπισμού για την Αειφόρο Ενέργεια του Γιοχάνεσμπουργκ, της εταιρικής σχέσης για το παγκόσμιο ενεργειακό χωριό (Global Village Energy Partnership - GVEP), του Παγκόσμιου δικτύου για την ενέργεια υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης (Global Network on Energy for Sustainable Development - GNESD), και της παγκόσμιας διάσκεψης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που θα πραγματοποιηθεί στη Βόννη το 2004. Η συγκρότηση στρατηγικών συμμαχιών με αυτούς και με άλλους παράγοντες θα είναι σημαντική.

Για να βελτιωθεί η παροχή υπηρεσιών ενέργειας στις αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να αυξηθούν επίσης οι ιδιωτικές επενδύσεις, με την αρωγή της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας. Μια ακόμα κρίσιμη πτυχή συνίσταται στην αναγνώριση από τις εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές της ουσιαστικής σημασίας που έχει η παροχή ενέργειας για τη μείωση της φτώχειας και την επίτευξη άλλων αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας. Δοθέντων των σύνθετων αλληλεπιδράσεων που υφίστανται μεταξύ του τομέα της ενέργειας και των άλλων καίριων αναπτυξιακών τομέων, απαιτείται σημαντική προσπάθεια για την ενσωμάτωση της ενέργειας στα έγγραφα εθνικής και περιφερειακής στρατηγικής (ΕΕΣ και ΕΠΣ).

Βασικοί στόχοι της πρωτοβουλίας για τα ύδατα είναι η ενίσχυση της πολιτικής δέσμευσης για την ανάληψη δράσης και η ανάδειξη της σημασίας της ύδρευσης και της αποχέτευσης με στόχο τη μείωση της φτώχειας, η προαγωγή χρηστότερης διακυβέρνησης και ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων, περιλαμβανομένων των διασυννοριακών υδάτων, η βελτίωση του συντονισμού και η ανάπτυξη πρόσθετων μηχανισμών χρηματοδότησης. Η πρωτοβουλία «Νερό για τη ζωή» σύναψε ισχυρή εταιρική σχέση με το Αφρικανικό Υπουργικό Συμβούλιο για τα ύδατα (AMCOW) και τη νέα εταιρική σχέση για την ανάπτυξη της Αφρικής (NEPAD), δραστηριοποιείται ενεργά στην Ανατολική Ευρώπη, τον Καύκασο και την Κεντρική Ασία, και ξεκινά ανάλογες δράσεις στη Μεσόγειο και τη Λατινική Αμερική. Σε κάθε περιφέρεια στην οποία δραστηριοποιείται η πρωτοβουλία αυτή τέθηκαν προτεραιότητες, με βασικά θεματικά πεδία σε όλες τις περιφέρειες την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης καθώς και την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων. Η χρηματοδότηση, η έρευνα και η παρακολούθηση προσδιορίστηκαν επίσης ως κοινές διατομεακές συνιστώσες για όλες τις περιφέρειες. Για κάθε συνιστώσα της πρωτοβουλίας συστάθηκαν ομάδες εργασίας και ορίστηκε ένα κράτος μέλος ως επικεφαλής.

Στον τομέα των υδάτων, τα επόμενα στάδια αναμένεται να περιλαμβάνουν τη θέσπιση ευέλικτων και καινοτόμων μηχανισμών χρηματοδότησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε²⁵ τη δημιουργία ενός μέσου διευκόλυνσης ΑΚΕ-ΕΚ για τα ύδατα ειδικά για την πρωτοβουλία «Νερό για τη ζωή» ύψους ενός δισεκατομμυρίου ευρώ από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης. Η διευκόλυνση αυτή αναμένεται να λειτουργήσει ως καταλύτης, προσελκύοντας άλλες πηγές χρηματοδότησης. Επί του παρόντος εκπονείται από την Επιτροπή νέα ανακοίνωση σχετικά με τις ειδικές διαδικαστικές ρυθμίσεις που θα τεθούν υπό συζήτηση στα αρμόδια όργανα του Συμβουλίου της ΕΕ και στο συμβούλιο υπουργών ΑΚΕ-ΕΚ. Εφόσον εγκριθεί, το μέσο διευκόλυνσης ΑΚΕ-ΕΚ για τα ύδατα θα συμβάλει στην υλοποίηση της στρατηγικής εταιρικής σχέσης ΕΕ - Αφρικής, που υπογράφηκε σε επίπεδο αρχηγών κρατών στο Γιοχάνεσμπουργκ.

Η αξιοποίηση της συμμετοχής των δικαιούχων κυβερνήσεων και των ενδιαφερομένων μερών είναι απαραίτητη για την επιτυχία των πρωτοβουλιών, οι οποίες βασίζονται στο αίσθημα ιδιοκτησίας των δικαιούχων χωρών και έχουν υιοθετήσει μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή, που θα καθορίζεται από τη ζήτηση. Δύο επικείμενες διασκέψεις υψηλού επιπέδου παρέχουν τη δυνατότητα προώθησης του διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους: στο Ναϊρόμπι τον Νοέμβριο του 2003 για την πρωτοβουλία στον τομέα της ενέργειας και η παναφρικανική διάσκεψη για τα ύδατα στην Αντίς Αμπέμπα τον Δεκέμβριο του 2003 για την πρωτοβουλία στον τομέα των υδάτων.

Με στόχο την ανάσχεση της παράνομης υλοτομίας και της εμπορίας παράνομα υλοτομημένης ξυλείας, η Επιτροπή, τον Μάιο του 2003, δημοσίευσε το σχέδιο δράσης της ΕΕ «Η επιβολή της δασικής νομοθεσίας, η διακυβέρνηση και το εμπόριο» (FLEGT),²⁶ στο οποίο ορίζεται σειρά μέτρων που συνδέουν τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της διακυβέρνησης στις χώρες παραγωγούς με το νομικό

²⁵ «Θέσπιση ταμείου της ΕΕ για τα ύδατα», COM (2003) 0211, 23/4/2003.

²⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Η επιβολή της δασικής νομοθεσίας, η διακυβέρνηση και το εμπόριο (FLEGT) - Πρόταση για σχέδιο δράσης της ΕΕ, COM(2003) 251 τελικό.

πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει σειρά προαιρετικών (αλλά δεσμευτικών) συμφωνιών εταιρικών σχέσεων με χώρες και περιφέρειες που παράγουν ξυλεία. Μέσω αυτών των εταιρικών σχέσεων, η ΕΕ και οι χώρες εταίροι θα θεσπίσουν ένα σύστημα χορήγησης αδειών που θα διασφαλίζει ότι όλες οι εξαγωγές ξυλείας στην Ευρώπη είναι σύννομες. Οι εταιρικές σχέσεις θα ενθαρρύνουν επίσης μεταρρυθμίσεις στον τομέα της διακυβέρνησης στις χώρες που παράγουν ξυλεία, ιδίως όσον αφορά την προαγωγή μεγαλύτερης ισότητας και διαφάνειας σε σχέση με τις υλοτομικές δραστηριότητες. Κλειδί για την επιτυχία όλων αυτών των πρωτοβουλιών θα είναι η διαρκής και ενισχυμένη στήριξη και η ενεργή συμμετοχή των κρατών μελών στη διαδικασία αυτή.

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Παροχή επαρκούς χρηματοδότησης για τις πρωτοβουλίες μέσω, μεταξύ άλλων, της ανάντη στήριξης των εταιρικών σχέσεων μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, και έγκριση της πρότασης της Επιτροπής για υλοποίηση του μέσου διευκόλυνσης ΑΚΕ-ΕΕ για τα ύδατα.
- Εντατικοποίηση του διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους και τους δικαιούχους σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, μεταξύ άλλων μέσω της περαιτέρω συμμετοχής της NEPAD, προκειμένου να τονιστεί ο ρόλος των υδάτων, της ενέργειας και των δασών στις περιφερειακές στρατηγικές για την καταπολέμηση της φτώχειας.
- Τόνωση του αισθήματος ιδιοκτησίας των ενδιαφερομένων και των δικαιούχων χωρών.
- Επιδίωξη μεγαλύτερων συνεργιών μεταξύ των πρωτοβουλιών της ΕΕ και άλλων σχετικών πρωτοβουλιών.

4.3. Αειφόρος παγκοσμιοποίηση και εμπόριο

Στόχος της στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς την παγκοσμιοποίηση είναι να την καταστήσει πιο περιεκτική και δίκαιη, καθώς και περιβαλλοντικά και κοινωνικά αειφόρο.

Η θέση της ΕΕ στο Γιοχάνεσμπουργκ ήταν ότι ένα καλό αποτέλεσμα της ΠΔΚΑΑ θα μπορούσε να στηρίξει την επίτευξη αειφόρου αποτελέσματος στις διαπραγματεύσεις για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα, αλλά ότι και η πολιτική στον τομέα του εμπορίου μπορεί να κάνει περισσότερα για να συμβάλει στην παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη εκτός του πεδίου εφαρμογής της Ντόχα, μέσω της ανάληψης θετικής και ενισχυτικής δράσης. Το σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της διάσκεψης κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ επιβεβαιώνει και τις δύο πτυχές.

Η παρακολούθηση των δεσμεύσεων της ΠΔΚΑΑ από την ΕΕ όσον αφορά το εμπόριο και την παγκοσμιοποίηση επιδιώκει:

- Να ενισχύσει τα θετικά για την ανάπτυξη αποτελέσματα του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα σε όλους τους τομείς
- Να αυξήσει τη συμβολή του εμπορίου στην αειφόρο ανάπτυξη μέσω συμπληρωματικών δράσεων
- Να διασφαλίσει την αμοιβαία υποστήριξη του εμπορίου και του περιβάλλοντος και την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης
- Να καλλιεργήσει την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία ανάμεσα στον ΠΟΕ και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να ενισχυθεί ο κοινός στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα μπορεί να αποφέρει οφέλη σε όλους και να συμβάλει στην εκπλήρωση των αναγκών των αναπτυσσόμενων χωρών, να συμβάλει στη χρηστή διακυβέρνηση καθώς και να διαχειρισθεί την αλληλεπίδραση ανάμεσα στο εμπόριο και το περιβάλλον. Η αποτυχία της υπουργικής διάσκεψης στο Κανκούν δεν θέτει εν αμφιβόλω τους στόχους αυτούς αλλά υπογραμμίζει το γεγονός ότι θα πρέπει να δοθεί ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στην επίτευξή τους. Η Επιτροπή πρόσφατα εξέδωσε ανακοίνωση²⁷ που αποσκοπεί στην αναζωογόνηση των διαπραγματεύσεων της Ντόχα. Η ανακοίνωση επισημαίνει ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι εξής βασικοί στόχοι της ΕΕ: σαφής προτίμηση υπέρ ενός πολυμερούς συστήματος εμπορίου, σταθερή συνιστώσα θέσπισης κανόνων παράλληλα με την πρόσβαση στην αγορά και διασφάλιση ότι από τις διαπραγματεύσεις θα προκύψει ένας γύρος ανάπτυξης και ότι θα συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξη. Ιδιαίτερα όσον αφορά το εμπόριο και το περιβάλλον, οι βασικοί μας στόχοι και το μέτρο των φιλοδοξιών μας πρέπει να διατηρηθούν αναλλοίωτοι. Ωστόσο, προτείνεται να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη διάσταση της πολιτικής και της διακυβέρνησης.

Η ΕΕ θα συνεχίσει να στηρίζει την επίτευξη ενός θετικού ως προς την αρχή της αειφορίας αποτελέσματος εντός του πλαισίου του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα. Η αρχή της αειφορίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων ούτως ώστε να μεγιστοποιηθεί η προοπτική θετικών συνεργιών μεταξύ της απελευθέρωσης του εμπορίου, της προστασίας του περιβάλλοντος και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που επιδιώκονται σε όλα τα διεθνή φόρουμ.

Από τότε που πραγματοποιήθηκε η ΠΔΚΑΑ έως σήμερα, η ΕΕ έχει λάβει σημαντικά μέτρα στην κατεύθυνση της συμμόρφωσης με τις δεσμεύσεις της ΠΔΚΑΑ και έχει προβεί σε συμπληρωματικές δράσεις για την ενίσχυση του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα, μέσω σειράς μέτρων.

²⁷

Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα την αναζωογόνηση των διαπραγματεύσεων για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα και την προοπτική της ΕΕ, (COM/2003/734/26/11/2003

Η ΕΕ δεσμεύεται να συμπεριλαμβάνει στις περιφερειακές και διμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις μια ουσιαστική συνιστώσα που θα αφορά το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, και έχει ξεκινήσει τις σχετικές προσπάθειες, όπως π.χ. στην περίπτωση της συμφωνίας σύνδεσης με τη Mercosur ή των συμφωνιών οικονομικής εταιρικής σχέσης με τις χώρες ΑΚΕ.

Προκειμένου να παρέχει στους εξαγωγείς από χώρες εκτός της ΕΕ τεχνικές πληροφορίες που χρειάζονται όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ, η Επιτροπή έχει δρομολογήσει τη σύσταση ειδικής υπηρεσίας υποστήριξης για το εμπόριο.

Η Επιτροπή θα εξετάσει τι μπορεί να γίνει προς την κατεύθυνση της ενθάρρυνσης του εμπορίου φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων, κυρίως όσων προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες, μέσω, μεταξύ άλλων, διαδικασιών ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων. Στόχος είναι η περαιτέρω αξιοποίηση των αναδυόμενων πρωτοβουλιών, είτε αυτές προέρχονται από τον ιδιωτικό (π.χ. πρωτοβουλία για το θεμιτό εμπόριο) είτε από τον δημόσιο τομέα (π.χ. κρατικά συστήματα οικολογικής σήμανσης), και η ενθάρρυνση της επέκτασής τους μέσω της προώθησης των εξαγωγών, της ευαισθητοποίησης και της παροχής ενδεδειγμένων κινήτρων σε σχέση με την αγορά.

Η Επιτροπή υποστηρίζει τη σύσταση και λειτουργία κέντρων βιώσιμου εμπορίου και καινοτομιών (STIC) και του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Εμπορίου, που αποσκοπούν στην ενίσχυση των παραγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών ώστε να ωφεληθούν από τις αυξανόμενες ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι αγορές, κυρίως όσον αφορά τα φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα.

Η ΠΔΚΑΑ ορθώς τονίζει την ανάγκη να αυξηθεί η παροχή συνδυασμένης, αποτελεσματικής και στοχευμένης τεχνικής βοήθειας ώστε να ενισχυθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο η προσπάθεια για την αντιμετώπιση της πρόκλησης που θέτει η αειφόρος ανάπτυξη. Οι προσπάθειες των αναπτυσσόμενων χωρών να ενσωματωθούν στο παγκόσμιο σύστημα εμπορικών συναλλαγών – και να ωφεληθούν από αυτό – πρέπει να ενισχυθούν αποτελεσματικά μέσω συναφών με το εμπόριο προγραμμάτων και σχεδίων οικοδόμησης ικανοτήτων και παροχής τεχνικής βοήθειας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ασυγκρίτως ο μεγαλύτερος χορηγός συναφούς με το εμπόριο βοήθειας, υπό την ευρεία έννοια (περιλαμβανομένης της ενίσχυσης του ιδιωτικού τομέα μέσω της ανάπτυξης του εμπορίου), έχοντας χορηγήσει περισσότερα από 2 δισεκατομμύρια ευρώ ή 48% της συνολικής συναφούς με το εμπόριο βοήθειας για την περίοδο υποβολής πληροφοριών 2001-2002. Στους τομείς του εμπορίου και του περιβάλλοντος, τον Σεπτέμβριο του 2003 η ΕΚ υπέβαλε στον ΠΟΕ ενδεικτική επισκόπηση των συναφών με το εμπόριο δράσεων των κρατών μελών και της Επιτροπής στον τομέα του εμπορίου, η οποία περιλάμβανε 300 προγράμματα συναφούς με το εμπόριο βοήθειας, συνολικού ύψους αρκετών εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ.²⁸ Το γεγονός αυτό δείχνει ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αναγνωρίζει πλήρως την ανάγκη παροχής τεχνικής βοήθειας στους τομείς του εμπορίου και του περιβάλλοντος, ως απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της αειφόρου

²⁸

Είναι διαθέσιμη στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση:
http://europa.eu.int/comm/trade/issues/global/environment/wto_nego/index_en.htm

ανάπτυξης. Η βοήθεια αυτή θα πρέπει ιδίως να συνδράμει τις αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να αποκομίσουν οφέλη από την περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου και από τις νέες ευκαιρίες της αγοράς, κινούμενες παράλληλα προς την κατεύθυνση της αιεφόρου ανάπτυξης, επίσης σε εθνικό επίπεδο, μέσω, μεταξύ άλλων, της θέσπισης επαρκούς περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Σε διεθνές επίπεδο, πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω το ενδεχόμενο μιας στρατηγικής εταιρικής σχέσης ανάμεσα στον ΠΟΕ και τους άλλους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς που συμμετέχουν σε δράσεις παροχής τεχνικής βοήθειας και οικοδόμησης ικανοτήτων για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των πόρων και της εμπειρογνομosύνης και τη μεγιστοποίηση των συνεργιών και της συμπληρωματικότητας (π.χ. κοινή επιχειρησιακή ομάδα του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) και της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) σε θέματα εμπορίου, περιβάλλοντος και ανάπτυξης, προγράμματα της ΔΟΕ σχετικά με την προαγωγή βασικών προτύπων εργασίας, όπως, μεταξύ άλλων, το πρόγραμμα εξάλειψης της παιδικής εργασίας και άλλα προγράμματα που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα δράσης της ΔΟΕ για την αξιοπρεπή εργασία).

Ο «πράσινος» προσανατολισμός των εξαγωγικών πιστώσεων αποτελεί σημαντική προτεραιότητα. Η ενίσχυση του σχεδίου σύστασης του ΟΟΣΑ σχετικά με τις κοινές προσεγγίσεις του περιβάλλοντος και των εξαγωγικών πιστώσεων που τυγχάνουν επίσημης στήριξης, κυρίως μέσω της γενίκευσης της χρήσης διεθνών προτύπων και της αύξησης της διαφάνειας, θα προλείανει το έδαφος για την επίσημη έγκρισή του στις αρχές του 2004.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) βρίσκεται στο επίκεντρο της συζήτησης για την αιεφόρο ανάπτυξη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει τους κώδικες της ΕΚΕ (όπως είναι εκείνοι που βασίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις ή στις θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ), ενσωματώνει αναφορές σχετικά με την ΕΚΕ στις εμπορικές συμφωνίες και έχει συστήσει ένα φόρουμ για την ΕΚΕ με τη συμμετοχή πολλών ενδιαφερομένων μερών, σε συνέχεια της ανακοίνωσης της Επιτροπής του Ιουλίου του 2002²⁹. Αυτή η διαδικασία διαλόγου στοχεύει στην αποτίμηση των όσων μπορούν και όσων πρέπει να γίνουν για την προαγωγή της ΕΚΕ τόσο στο εσωτερικό της ΕΕ όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι αξιολογήσεις των επιπτώσεων στην αιεφορία (SIA) είναι ένα μέσο που βρίσκεται στο επίκεντρο των προσπαθειών που καταβάλλει η ΕΕ για την ενσωμάτωση των παραμέτρων που άπτονται της αρχής της αιεφορίας στην εμπορική της πολιτική και ιδίως στις εμπορικές της διαπραγματεύσεις. Η αξιολόγηση των επιπτώσεων στην αιεφορία βελτιώνεται διαρκώς και με κάθε μελέτη που πραγματοποιείται αυξάνεται ο συσσωρευμένος πλούτος γνώσεων και εμπειριών όσον αφορά τις επιπτώσεις στην αιεφόρο ανάπτυξη. Ειδικότερα, στο πλαίσιο ενός μεγάλου σεμιναρίου σχετικά με την αξιολόγηση των επιπτώσεων στην αιεφορία που πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2003, καταδείχτηκε η καίρια σημασία της διαδικασίας διαβούλευσης. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δίνει πλέον ιδιαίτερη έμφαση στη

²⁹

Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη, COM(2002) 0347, για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το φόρουμ για την εταιρική κοινωνική ευθύνη: http://forum.europa.eu.int/irc/empl/csr_eu_multi_stakeholder_forum/info/data/en/csr%20ems%20forum.htm

δημιουργία αποτελεσματικών δικτύων και στο να φέρει σε επαφή διάφορες ενδιαφερόμενες πλευρές, όπως εκπροσώπους και ενδιαφερόμενους από αναπτυσσόμενες χώρες, μη κυβερνητικούς οργανισμούς (ΜΚΟ) και τεχνικούς εμπειρογνώμονες. Με βάση την εμπειρία αυτή, η Επιτροπή αποφάσισε να χρηματοδοτήσει τη διοργάνωση τοπικών σεμιναρίων σε χώρες της Mercosur, της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Η εν λόγω πιλοτική δράση θα παράσχει εντός των προσεχών μηνών μια καλύτερη βάση για τον προσδιορισμό ενός μέτρου σύγκρισης για την ποιότητα των διαβουλεύσεων στο πλαίσιο μελλοντικών διαδικασιών αξιολόγησης των επιπτώσεων στην αειφορία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα επιδιώξει επίσης να αναβαθμίσει το διάλογο με τους εμπορικούς της εταίρους σχετικά με την αξιολόγηση των επιπτώσεων στην αειφορία και με την αειφόρο ανάπτυξη για να διευκολύνει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών τους και τη βελτίωση της αμοιβαίας κατανόησης της διασύνδεσης των πολιτικών, κυρίως στο πλαίσιο των εμπορικών διαπραγματεύσεων. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδεχομένως είναι προτιμότερη η άμεση χρηματοδότηση των αναπτυσσόμενων χωρών ή των αρμόδιων διεθνών οργανισμών, όπως το UNEP, για την εκπόνηση μελετών αξιολόγησης των επιπτώσεων στην αειφορία. Επίσης θεωρεί καθοριστικής σημασίας την ανταπόκριση στα αποτελέσματα των μελετών αξιολόγησης των επιπτώσεων στην αειφορία και την ενσωμάτωσή τους στην εμπορική πολιτική και, όπου είναι απαραίτητο, και σε άλλους τομείς πολιτικής.

Τέλος, καίρια σημασία έχει η ενίσχυση του κοινωνικού πυλώνα της αειφόρου ανάπτυξης. Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη σημαντικό έργο από τη ΔΟΕ, η οποία συνέστησε τον Φεβρουάριο του 2002 την παγκόσμια επιτροπή για την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης (WCSDG), για τον προσδιορισμό πολιτικών που προάγουν ένα μοντέλο παγκοσμιοποίησης που μειώνει τη φτώχεια και προάγει την ανάπτυξη και την αξιοπρεπή εργασία, και συνδράμει τη διεθνή κοινότητα στην επίτευξη μεγαλύτερης συνεκτικότητας των πολιτικών.

Η WCSDG θα παρουσιάσει την έκθεσή της έως τα μέσα του Φεβρουαρίου του 2004.

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ σύμφωνα με το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα, ιδίως με σκοπό την δημιουργία προϋποθέσεων για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των αναπτυσσόμενων χωρών στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα.
- Ενίσχυση της αειφορικής διάστασης των περιφερειακών και διμερών εμπορικών συμφωνιών που τελούν υπό διαπραγμάτευση.
- Ενίσχυση της διεθνούς οικονομικής διακυβέρνησης μέσω της συνεργασίας ανάμεσα στον ΠΟΕ και στα ιδρύματα του Bretton Woods και επίτευξη αμοιβαίας υποστήριξης του εμπορίου και της ανάπτυξης μέσω ρυθμίσεων συνεργασίας με τη συμμετοχή του ΠΟΕ του UNEP/των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών και της UNCTAD.
- Προαγωγή του εμπορίου φιλικών προς το περιβάλλον αγαθών, κυρίως από τις αναπτυσσόμενες χώρες, μέσω της υπηρεσίας υποστήριξης του εμπορίου, της ενίσχυσης των κέντρων αειφόρου εμπορίου και άλλων μέτρων.

- Υλοποίηση προγραμμάτων οικοδόμησης ικανοτήτων και παροχής τεχνικής βοήθειας για την ενίσχυση της επέκτασης των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών και την χάραξη πολιτικών σε απάντηση των προκλήσεων που θέτει η αρχή της αειφορίας. Ενίσχυση της στρατηγικής εταιρικής σχέσης ανάμεσα στον ΠΟΕ και άλλους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς που συμμετέχουν στην ενίσχυση του εμπορίου και την οικοδόμηση ικανοτήτων για την αειφόρο ανάπτυξη.
- Βελτίωση του σχεδίου σύστασης του ΟΟΣΑ σχετικά με τις εξαγωγικές πιστώσεις και το περιβάλλον, με στόχο την επίσημη έγκρισή του στις αρχές του 2004.
- Πραγματοποίηση έργου προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της εταιρικής κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευθύνης, περιλαμβανομένης της συμβολής εταιρειών της ΕΕ στην αειφόρο ανάπτυξη τρίτων χωρών, και της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.
- Συμβολή στην παρακολούθηση και εφαρμογή της έκθεσης της παγκόσμιας επιτροπής για την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης (WCSDG).
- Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την αξιολόγηση των επιπτώσεων στην αειφόρο ανάπτυξη και διάλογος με ενδιαφερόμενους που εμπλέκονται στη διαδικασία αξιολόγησης των επιπτώσεων στην αειφόρο ανάπτυξη.

4.4. Διακυβέρνηση για την αειφόρο ανάπτυξη

Όλο και περισσότεροι συμφωνούν ότι το παγκόσμιο σύστημα διακυβέρνησης πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερη νομιμότητα, συνεκτικότητα και αποτελεσματικότητα. Αυτό προϋποθέτει την επανεξέταση των διεθνών ρυθμίσεων σχετικά με τη διακυβέρνηση και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των κύριων φορέων που εκπροσωπούν τη διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης.

Οι στρατηγικές εταιρικές σχέσεις ανάμεσα στους φορείς αυτούς είναι περισσότερο απαραίτητες από ποτέ προκειμένου για την ενίσχυση των πολυμερών σχέσεων και την επίτευξη των στόχων του Γιοχάνεσμπουργκ. Είναι επίσης απαραίτητο να διασφαλιστεί η συνεκτικότητα και να αναπτυχθούν συνέργιες στο πλαίσιο της παρακολούθησης όλων των μειζόνων διασκέψεων των Ηνωμένων Εθνών. Η Επιτροπή παρακολουθεί από κοντά το έργο της *ad hoc* ομάδας εργασίας για την ολοκληρωμένη και συντονισμένη εφαρμογή και παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των μειζόνων συνδιασκέψεων και διασκέψεων κορυφής στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, και ελπίζει ότι από τις εργασίες της ομάδας αυτής θα προκύψει ένα ενιαίο πλαίσιο για την παρακολούθηση των μειζόνων διασκέψεων των Ηνωμένων Εθνών – όχι μόνο της ΠΔΚΑΑ, αλλά και όλων των οργανισμών, των ταμείων και των προγραμμάτων των Ηνωμένων Εθνών.

Η ενίσχυση της εταιρικής σχέσης ανάμεσα στην Επιτροπή και σε οργανισμούς, ταμεία και προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών, όπως προτείνεται από την Επιτροπή³⁰, μπορεί να διαδραματίσει υποστηρικτικό ρόλο στην περαιτέρω επίτευξη των στόχων αυτών. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η ανανεωθείσα εταιρική σχέση ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τη ΔΟΕ, η οποία καλύπτει τη συνεργασία για την προαγωγή της αξιοπρεπούς εργασίας, της μείωσης της φτώχειας και της κοινωνικής διάστασης της παγκοσμιοποίησης. Μια στρατηγική εταιρική σχέση ανάμεσα στην Επιτροπή και τη ΔΟΕ στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας βρίσκεται στο στάδιο της προετοιμασίας.

Η ενίσχυση της διεθνούς διακυβέρνησης για την αειφόρο ανάπτυξη αποτελεί σαφώς απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη προόδου στην εφαρμογή των αποτελεσμάτων της ΠΔΚΑΑ. Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τόνισε την ανάγκη για την ενίσχυση του UNEP και την εξέταση του ενδεχόμενου θεσμικής αναβάθμισής του μέσω της δημιουργίας ενός οργανισμού περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών. Βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα πρέπει να ενισχυθεί η πολιτική εξουσία του UNEP και να βελτιωθεί η δημοσιονομική του βάση. Η ΕΕ πρέπει επίσης να προάγει το συντονισμό και την εφαρμογή πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών, μέσω, λόγου χάρη, αποτελεσματικότερων μηχανισμών συμμόρφωσης. Η επικύρωση των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών, και ιδιαίτερα του πρωτοκόλλου του Κιότο παραμένει βασική προτεραιότητα για την ΕΕ.

Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην επιτροπή του ΟΗΕ για την αειφόρο ανάπτυξη (CSD). Ο ρόλος της επιτροπής αυτής στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών είναι μοναδικός, καθώς φέρνει σε επαφή κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς και σημαντικές ομάδες και διευρύνει το διάλογο σε καίριους τομείς της αειφόρου ανάπτυξης. Το πρόγραμμα εργασίας της επιτροπής για το 2004-2017, που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2003, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή των στόχων και των σκοπών της ΠΔΚΑΑ και αναμένεται να προσδώσει στις διαβουλεύσεις της επιτροπής για την αειφόρο ανάπτυξη έναν περισσότερο πρακτικό και προσανατολισμένο στις δράσεις χαρακτήρα.

Η αλλαγή των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, βασική συνιστώσα του προγράμματος δράσης του Γιοχάνεσμπουργκ, αποτελεί κατά κύριο λόγο εσωτερική πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, η ΕΕ πρέπει να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς εργασίες που βρίσκονται σε εξέλιξη για την ανάπτυξη ενός δεκαετούς πλαισίου προγραμμάτων σχετικά με την αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση, μέσω της ενεργούς στήριξης της διαδικασίας που δρομολογήθηκε στο Μαρακές εφέτος τον Ιούνιο από την Υπηρεσία Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων του ΟΗΕ (UNDESA) και το UNEP. Εξίσου σημαντικό είναι να διασφαλιστεί ότι τα μέτρα στον τομέα της αειφόρου παραγωγής και κατανάλωσης ενισχύουν την αειφόρο ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες.

³⁰

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ηνωμένα Έθνη: η επιλογή του πολυμερισμού, COM(2003) 526 τελικό

Ενώ η χρηστότερη διακυβέρνηση για την αειφόρο ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο είναι καθοριστικής σημασίας, η χρηστή διακυβέρνηση αποτελεί πρώτα και κύρια εσωτερικό θέμα. Οι ανεπαρκείς εγχώριες πολιτικές σε πολλές χώρες – και όχι μόνο στις αναπτυσσόμενες – έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη διεύρυνση του χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών, τόσο εντός όσο και μεταξύ χωρών και περιφερειών.

Το σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της ΠΔΚΑΑ ορθώς τονίζει τις εθνικές αρμοδιότητες όσον αφορά την επιβολή σαφών και αποτελεσματικών νόμων που στηρίζουν την αειφόρο ανάπτυξη. Καλεί επίσης τις χώρες να χαράξουν και να δρομολογήσουν την εφαρμογή εθνικών στρατηγικών για την αειφόρο ανάπτυξη έως το 2005. Όπου απαιτείται, οι στρατηγικές αυτές θα πρέπει να διαμορφωθούν στο πλαίσιο των στρατηγικών μείωσης της φτώχειας. Η ΕΕ πρέπει να στηρίζει τη θέσπιση στρατηγικών μείωσης της φτώχειας που συμπεριλαμβάνουν τη χρηστή διακυβέρνηση, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της παροχής τεχνικής βοήθειας, της οικοδόμησης ικανοτήτων και της θεσμικής ανάπτυξης.

Η εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο και ο ρόλος των τοπικών αρχών είναι καίριας σημασίας για την υλοποίηση των δεσμεύσεων της ΠΔΚΑΑ. Τα τοπικά προγράμματα δράσης 21ος αιώνας αποδείχτηκαν πολύτιμα εργαλεία για την ενίσχυση της εφαρμογής και την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη. Η χάραξη παρόμοιων στρατηγικών, μεταξύ άλλων και στις αναπτυσσόμενες χώρες, πρέπει να ενθαρρυνθεί περαιτέρω με τη συμμετοχή μεγάλων οργανώσεων.

Το σχέδιο εφαρμογής των αποτελεσμάτων της ΠΔΚΑΑ περιέχει μια εντολή για περιφερειοποίηση, βάσει της οποίας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε πρωτοβουλίες και θεσμικά πλαίσια σε περιφερειακό και υποπεριφερειακό επίπεδο. Σύμφωνα με την εντολή αυτή, η ΕΕ οφείλει να στηρίζει την ενίσχυση του ρόλου περιφερειακών πλαισίων συνεργασίας, όπως τα NEPAD, ASEM, ASEAN και Mercosur και να διευρύνει τη συμμετοχή της σε υποπεριφερειακές διαδικασίες (π.χ. τη Μεσογειακή ή τη Βαλτική Συνεργασία).

Θα δοθεί επίσης ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή του σχεδίου εφαρμογής των αποτελεσμάτων της ΠΔΚΑΑ σε περιφερειακό και υποπεριφερειακό επίπεδο στο έργο της επιτροπής για την αειφόρο ανάπτυξη. Απευθύνθηκε πρόσκληση στις περιφερειακές επιτροπές των Ηνωμένων Εθνών για τη διοργάνωση ενός περιφερειακού φόρουμ σχετικά με την εφαρμογή κατά την έναρξη κάθε διετούς κύκλου. Η πρώτη τέτοια συνάντηση στην περιφέρεια της UNECE θα πραγματοποιηθεί τον Ιανουάριο του 2004. Μια από τις κύριες προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η UNECE είναι η ανάπτυξη της ενδεδειγμένης διάρθρωσης που θα επιληφθεί, με ολοκληρωμένο τρόπο, των τριών διαστάσεων της αειφόρου ανάπτυξης.

Εν εξελίξει δράσεις της ΕΕ

- Πραγματοποίηση έργου προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης του πολυμερούς συστήματος διακυβέρνησης και του ρόλου των Ηνωμένων Εθνών στη διεθνή συνεργασία για την αειφόρο ανάπτυξη καθώς και την ενίσχυση της διεθνούς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου του 2003.
- Προαγωγή ολοκληρωμένης και συντονισμένης παρακολούθησης των μειζόνων διασκέψεων των Ηνωμένων Εθνών.
- Στήριξη της επιτροπής για την αειφόρο ανάπτυξη ως του βασικού διεθνούς φόρουμ παρακολούθησης του σχεδίου εφαρμογής των αποτελεσμάτων του Γιοχάνεσμπουργκ καθώς και της περιφερειακής παρακολούθησης.
- Ενεργή συμμετοχή στις εργασίες για την ανάπτυξη ενός δεκαετούς πλαισίου προγραμμάτων για την αειφόρο παραγωγή και κατανάλωση.
- Στήριξη της χάραξης και της εφαρμογής εθνικών στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης – οι οποίες, όπου απαιτείται, πρέπει να διαμορφωθούν στο πλαίσιο των στρατηγικών μείωσης της φτώχειας – από όλες τις χώρες έως το 2005.
- Προώθηση ενός πιο ενεργού ρόλου για την κοινωνία των πολιτών και τον ιδιωτικό τομέα μέσω της στήριξης σχετικών πρωτοβουλιών της ΠΔΚΑΑ στον τομέα αυτό (π.χ. εταιρική σχέση για την Αρχή 10 σχετικά με την πρόσβαση στην πληροφορία και τη συμμετοχή του κοινού).
- Ενεργή συμβολή στην ανάπτυξη πλαισίων για την περιφερειακή και υποπεριφερειακή συνεργασία εντός υφιστάμενων δομών (π.χ. τις περιφερειακές επιτροπές των Ηνωμένων Εθνών), καθώς και ενίσχυση πρωτοβουλιών που βρίσκονται σε εξέλιξη, όπως η νέα εταιρική σχέση για την ανάπτυξη της Αφρικής (NEPAD).

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η υλοποίηση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στην ΠΔΚΑΑ θα συνεχίσουν να αποτελούν πρόκληση για την ΕΕ τα επόμενα χρόνια. Ενώ πολλοί από τους στόχους που τέθηκαν στο Γιοχάνεσμπουργκ είναι μακροπρόθεσμοι, είναι σημαντικό να γίνει ορατό ήδη σε πρώιμο στάδιο ότι αναλαμβάνεται δράση και επιτελείται πρόοδος.

Σε εσωτερικό επίπεδο, οι βασικές προκλήσεις για την ΕΕ θα είναι η αλλαγή των μη αειφόρων μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης και η διασφάλιση της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων, με τελικό στόχο την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των φυσικών πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Σε εξωτερικό επίπεδο, η αξιοπιστία της ΕΕ θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό από την αποτελεσματική υλοποίηση των διεθνών δεσμεύσεών της. Η έγκαιρη εκπλήρωση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στο Μοντερρέι θα αποτελέσει σημαντική συμβολή στην εξάλειψη της φτώχειας. Οι πρωτοβουλίες εταιρικών σχέσεων για τα ύδατα, την ενέργεια και τα δάση που αναλήφθηκαν από

την ΕΕ στο Γιοχάνεσμπουργκ είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικές για την παγίωση της αξιοπιστίας μας.

Στη βάση όλων αυτών των προσπαθειών βρίσκεται το ζήτημα της συνεκτικότητας. Είναι σαφές ότι η αποφυγή αρνητικών συνεπειών εκτός της ΕΕ και η διασφάλιση της συνεκτικότητας των εσωτερικών πολιτικών θα παραμείνουν οι κεντρικοί στόχοι που διαπνέουν την υλοποίηση όλων των δεσμεύσεων που αναλάβαμε στο πλαίσιο της ΠΔΚΑΑ. Για την Ένωση, η στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης θα αποτελέσει βασικό εργαλείο για την υλοποίηση των δεσμεύσεων του Γιοχάνεσμπουργκ. Η αναθεώρηση της στρατηγικής το 2004 για τη νέα Επιτροπή αποτελεί ευκαιρία για τη διασφάλιση της πλήρους ενσωμάτωσης των δεσμεύσεων του Γιοχάνεσμπουργκ στη χάραξη πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ.

Η παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη του Γιοχάνεσμπουργκ είχε καθοριστική σημασία για την ανάπτυξη συνεργιών ανάμεσα σε όλες τις ξεχωριστές αλλά αλληλοϋποστηριζόμενες διεθνείς διαδικασίες που στοχεύουν στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική πρόοδο. Έδωσε παγκόσμια ώθηση στην αειφόρο ανάπτυξη. Το Γιοχάνεσμπουργκ αποτέλεσε μια αποφασιστική δέσμευση υπέρ των πολυμερών σχέσεων, των στόχων και της υλοποίησής τους.

Ένα έτος μετά, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το πολυμερές σύστημα, κυρίως στους τομείς της ασφάλειας και του εμπορίου, απαιτούν την ανανεωμένη στήριξη της διεθνούς διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ πρέπει, περισσότερο από ποτέ, να προωθήσει τις πολυμερείς σχέσεις.

Για να το πετύχει αυτό, πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες της για την υλοποίηση, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο, των δεσμεύσεων που ανέλαβε στο Γιοχάνεσμπουργκ, στη Ντόχα και στο Μοντερρέι έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, και βάσει των δικών μας παραδοτέων, η ΕΕ πρέπει να προσεγγίσει την παγκόσμια κοινότητα μέσω του κοινωνικού, οικονομικού και περιβαλλοντικού προγράμματος δράσης, το οποίο αποτελεί έκφραση των ίδιων των αρχών και των αξιών που βρίσκονται στον πυρήνα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.